

УДК 37.015.3:159.922.7

DOI: 10.32626/2309-7086.2026-23.246-254

Ольга Ковальчук

ORCID 0000-0003-3100-2538

*кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач
кафедри теорії та методик початкової освіти
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
kovalchuk.olga@kpmi.edu.ua*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті здійснено теоретичний аналіз соціально-психологічних умов збереження психічного здоров'я молодших школярів у сучасному освітньому середовищі. Обґрунтовано роль педагогічних умов, психологічної безпеки, партнерської взаємодії, емоційної підтримки та системного психологічного супроводу у забезпеченні емоційного благополуччя, успішної адаптації та соціалізації дітей. Доведено, що психічне здоров'я молодших школярів є результатом комплексної взаємодії індивідуально-психологічних особливостей дитини та якості соціально-педагогічного середовища школи.

Ключові слова: психічне здоров'я, молодший шкільний вік, соціально-психологічні умови, психологічна безпека, освітнє середовище, емоційне благополуччя, соціалізація, психологічний супровід.

Постановка проблеми. Проблема збереження психічного здоров'я молодших школярів є однією з найбільш актуальних у сучасній психолого-педагогічній науці та освітній практиці. Період молодшого шкільного віку характеризується інтенсивними психічними, емоційними та соціальними змінами, пов'язаними з переходом дитини до нової соціальної ролі – учня, адаптацією до шкільного середовища, зростанням навчального навантаження та розширенням кола міжособистісних взаємин.

Сучасні соціальні умови, зокрема високий темп життя, інформаційне перевантаження, цифровізація дитячого середовища, соціальна нестабільність і наслідки тривалих стресових факторів, негативно впливають на емоційний стан дітей молодшого шкільного віку. Це проявляється у підвищеній тривожності, емоційній напруженості, труднощах у спілкуванні з однолітками, зниженні навчальної мотивації та порушеннях поведінки.

Особливої значущості проблема набуває в умовах реалізації Концепції Нової української школи, яка орієнтує освітній процес на формування всебічно розвинутої, психологічно благополучної особистості дитини. Забезпечення психічного здоров'я молодших школярів є необхідною умовою успішного навчання, соціалізації, розвитку позитивної самооцінки та емоційної стійкості.

У зв'язку з цим актуалізується потреба у створенні сприятливих соціально-психологічних умов.

© Ольга Ковальчук, 2026

Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні психолого-педагогічних і соціально-педагогічних умов збереження та зміцнення психічного здоров'я молодших школярів у сучасному освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. У вітчизняних психолого-педагогічних дослідженнях проблеми збереження та зміцнення здоров'я дітей і формування здоров'язбережувальної компетентності ґрунтовно висвітлено у працях провідних науковців. Зокрема, І. Бех розкриває особистісно орієнтовані та ціннісні засади здоров'я дитини, О. Савченко обґрунтовує психолого-педагогічні основи навчання і виховання молодших школярів, В. Сухомлинський розглядає здоров'я крізь призму гуманістичної педагогіки, Н. Бібік аналізує компетентнісний підхід і здоров'язбережувальні аспекти освіти, Л. Ващенко зосереджується на формуванні культури здоров'я школярів, Т. Бойченко – на впровадженні здоров'язбережувальних технологій в освітній процес, О. Дубогай – на значенні рухової активності для здоров'я дітей молодшого шкільного віку. Вагомий внесок у осмислення проблеми зробив також І. Огієнко, який наголошував на єдності фізичного, психічного й духовного здоров'я людини та визначальній ролі виховання, освіти й культури у формуванні гармонійно розвиненої особистості.

У психолого-педагогічній науці психічне здоров'я розглядається як багатовимірне та динамічне явище, що відображає стан психічного благополуччя особистості, її здатність до повноцінного функціонування, адаптації до соціального середовища та ефективної взаємодії з ним. На відміну від суто медичного підходу, у педагогіці й психології психічне здоров'я трактується не лише як відсутність психічних розладів, а передусім як позитивний ресурс розвитку дитини.

На думку І. Корнієнко, психічне здоров'я особистості трактується як база суспільна цінність та вагомий чинник психологічної стійкості людини. Автор наголошує, що воно визначає здатність людини зберігати внутрішню рівновагу, адаптуватися до кризових умов, протистояти стресу та виконувати соціальні ролі навіть за надзвичайних обставин [5]. Е. Веселівська розглядає психічне здоров'я молодших школярів як інтегральний показник гармонійного психічного розвитку дитини. У центрі уваги – базові психічні функції (емоційна стабільність, увага, пам'ять, мислення, саморегуляція), які забезпечують успішну адаптацію до навчальної діяльності. Дослідниця наголошує, що психічне здоров'я є передумовою навчальної успішності, соціальної взаємодії та позитивного ставлення до школи, а його порушення ускладнює входження дитини в освітнє середовище [2].

У дослідженні Н. Єременко, Н. Ковальова та В. Ужвенко психічне здоров'я аналізується в контексті воєнного стресу та адаптаційних викликів. Автори підкреслюють, що тривожність, емоційне виснаження та зниження психологічної стабільності є поширеними реакціями на війну, а підтримка психічного здоров'я потребує цілеспрямованих психолого-педагогічних і соціальних заходів [3]. У статті Н. Жигайло, Т. Шолубка, В. Москалець, О. Федик психічне здоров'я розглядається у взаємозв'язку з психологічною стійкістю. Автори зазначають, що збереження психічного здоров'я залежить від рівня сформованості копінг-стратегій, соціальної підтримки, особистісних ресурсів і здатності до саморегуляції [4].

В свою чергу, у дослідженні Л. Карамушки, психічне здоров'я трактується як ресурс ефективного функціонування особистості та організацій в умовах війни. Авторка акцентує увагу на проявах психоемоційного напруження, професійного вигорання та стресу, водночас підкреслюючи значення індивідуальних і організаційних ресурсів підтримки психічного благополуччя [5].

Отже, узагальнення результатів проаналізованих досліджень дає підстави стверджувати, що психічне здоров'я є багатовимірним феноменом, який виступає водночас особистісною та суспільною цінністю, основою психологічної стійкості й передумовою ефективного функціонування людини в умовах сучасних викликів. Українські науковці одноставно підкреслюють, що в умовах воєнних і кризових ситуацій збереження психічного здоров'я залежить від здатності особистості до адаптації, саморегуляції, а також від наявності соціальної, психолого-педагогічної й організаційної підтримки. Це засвідчує необхідність системного підходу до проблеми психічного здоров'я, інтеграції психологічних, освітніх і соціальних заходів, спрямованих на підтримку психологічного благополуччя та зміцнення стійкості особистості в складних життєвих обставинах.

У педагогічній науці поняття психічного здоров'я тісно пов'язується з умовами навчання й виховання. Воно розглядається як результат і водночас умова успішного освітнього процесу. Психічно здорова дитина здатна до навчальної діяльності, пізнавальної активності, співпраці з однолітками та дорослими, прояву ініціативи й відповідальності. Освітнє середовище при цьому має бути безпечним, підтримувальним і зорієнтованим на потреби та можливості дитини.

У наукових працях українських дослідників психічне здоров'я учнів розглядається як багатовимірне утворення, тісно пов'язане з умовами організації освітнього процесу. Зокрема, А. Костриця та О. Сорочинська визначають психічне здоров'я учнів початкової школи як стан динамічної рівноваги між дитиною та освітнім середовищем, наголошуючи, що його збереження можливе лише за умови цілеспрямованої організації навчально-виховного процесу. Автори підкреслюють необхідність урахування вікових та індивідуально-психологічних особливостей дітей, а також особливу роль педагогічних умов, серед яких провідне місце посідають емоційно підтримувальна атмосфера, гуманістичний стиль педагогічної взаємодії та запобігання навчальному перевантаженню й стресу [6].

У цьому контексті В. Фізер акцентує увагу на понятті психологічної безпеки освітнього середовища як ключового чинника збереження і зміцнення психічного здоров'я як учнів, так і педагогів. Дослідник доводить, що психологічно комфортне й безпечне середовище сприяє зниженню рівня тривожності, забезпечує емоційне благополуччя, формує довіру та активну позицію учасників освітнього процесу. Психічне здоров'я при цьому розглядається як результат якості освітнього середовища, стилю педагогічної взаємодії та міжособистісних відносин у закладі освіти [8].

Розвиваючи зазначені підходи, Г. Мешко обґрунтовує комплексний підхід до формування психічного здоров'я учнів у школі, розглядаючи його як результат взаємодії навчальних, виховних і психологічних впливів. Авторка наголошує, що психічне здоров'я не формується спонтанно, а потребує системної педагогічної роботи, спрямованої на розвиток емоційної стійкості, саморегуляції, соціальної компетентності та позитивного ставлення до навчання. У цьому зв'язку школа постає як провідний простір підтримки психічного благополуччя дитини та створення умов для її гармонійного розвитку [7].

У контексті дослідження здоров'я молодших школярів вагомими є педагогічні ідеї І. Огієнка, у яких здоров'я розглядається через призму духовно-морального та соціально-психологічного розвитку особистості. Учений наголошував на значенні культури поведінки, внутрішньої дисципліни, відповідальності та гармонійного виховання дитини, що в сучасному розумінні відповідає

формуванню психічного та соціального компонентів здоров'я. Його погляди узгоджуються з трактуванням здоров'я як цілісного феномена, що охоплює фізичне, психічне й соціальне благополуччя [1].

Особливу роль І. Огієнко відводив школі та вчителю як провідним чинникам розвитку особистості дитини, підкреслюючи необхідність створення морально насиченого, психологічно безпечного освітнього середовища. Такі умови сприяють емоційній стабільності, позитивній соціалізації та успішній адаптації молодших школярів до навчальної діяльності, що дає підстави розглядати педагогічну спадщину І. Огієнка як цінне методологічне підґрунтя сучасних досліджень проблеми збереження й зміцнення здоров'я дітей молодшого шкільного віку.

Отже, аналіз наукових праць українських дослідників дає підстави стверджувати, що психічне здоров'я молодших школярів є результатом комплексної взаємодії індивідуально-психологічних особливостей дитини та умов організації освітнього процесу. Визначальну роль у його збереженні й зміцненні відіграють педагогічні умови, психологічна безпека освітнього середовища, гуманістичний стиль педагогічної взаємодії та цілеспрямована виховна робота школи.

У цьому контексті психічне здоров'я молодших школярів постає як важлива передумова їхнього повноцінного розвитку, успішної соціалізації та ефективного навчання. Саме в період молодшого шкільного віку відбувається інтенсивне формування емоційно-вольової сфери, самооцінки, соціальних навичок і ставлення до навчальної діяльності, що зумовлює підвищену чутливість дітей до впливу соціального середовища.

Відтак, особливого значення набувають соціальні умови, пов'язані з характером взаємодії дитини з найближчим оточенням – однолітками, педагогами та сім'єю, а також із організацією освітнього середовища в закладі освіти. Якість цих взаємин безпосередньо впливає на емоційне благополуччя, почуття безпеки та впевненість дитини в собі.

З огляду на вище сказане, сучасна школа виконує не лише освітню, а й важливу соціалізаційну функцію, створюючи умови для гармонійного розвитку особистості учня. Успішна соціалізація значною мірою залежить від організації соціально-педагогічного середовища, характеру взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу та психологічного клімату в класному колективі.

1. Сприятливий соціально-психологічний клімат у класі. Сприятливий соціально-психологічний клімат у класі є основою емоційного благополуччя учнів та їхньої успішної адаптації до навчального середовища. Він передбачає створення атмосфери довіри, доброзичливості та взаємоповаги, у якій кожна дитина почувається прийнятою та захищеною. Відсутність булінгу, дискримінації, агресії та страху сприяє зниженню рівня тривожності, формує позитивне ставлення до школи та навчальної діяльності.

Формування такого клімату відбувається через використання педагогіки співробітництва, що ґрунтується на діалозі, відкритому спілкуванні та взаємній відповідальності. Ефективними є колективні обговорення правил класного життя, організація роботи в парах і групах, а також використання ігор, спрямованих на формування довіри й командної взаємодії. Важливу роль відіграє ситуативне обговорення проблемних життєвих і навчальних ситуацій, що допомагає дітям засвоювати моделі конструктивної поведінки та мирного розв'язання конфліктів.

2. Партнерська взаємодія між учителем і учнями. Партнерська взаємодія між учителем і учнями є важливою умовою розвитку особистісної автономії та

внутрішньої мотивації дітей. У межах такого підходу вчитель виступає не лише як носій знань і контролююча особа, а як наставник, консультант і рівноправний учасник освітнього процесу. Взаємини будуються на довірі, підтримці та взаємоповазі, що сприяє формуванню відповідальності й самостійності учнів.

Практична реалізація партнерської взаємодії здійснюється через спільне ухвалення рішень, планування класних заходів і проєктів, а також залучення учнів до обговорення правил поведінки та організації навчальної діяльності. Ефективними методами є взаємонавчання, групова та парна робота, які дозволяють кожній дитині відчувати власну значущість і внесок у спільну справу. Такий підхід зменшує рівень стресу, підвищує навчальну активність і формує позитивне ставлення до школи.

3. Розвиток культури міжособистісного спілкування. Культура міжособистісного спілкування є невід'ємною складовою соціальної компетентності учнів. Вона включає вміння слухати й чути інших, співпрацювати, домовлятися, поважати відмінності та дотримуватися правил спільної діяльності. Розвинена культура спілкування сприяє формуванню емоційного інтелекту та здатності конструктивно вирішувати конфліктні ситуації.

Для її розвитку доцільно використовувати рольові та сюжетно-рольові ігри, які моделюють різні соціальні ситуації та вчать дітей ефективній взаємодії. Проєктна діяльність у групах стимулює відповідальність за спільний результат і розвиває навички командної роботи. Важливе місце займають арт-терапевтичні вправи – малювання, ліплення, створення колажів, які допомагають дітям виражати власні емоції, краще розуміти себе та інших, а також налагоджувати комунікацію в безпечній та творчій формі.

4. Співпраця школи та сім'ї. Ефективна соціалізація дитини неможлива без тісної співпраці школи та сім'ї. Єдність виховних впливів забезпечує послідовність вимог, правил і цінностей, що позитивно впливає на поведінку та емоційний стан учнів. Залучення батьків до освітнього процесу створює додатковий ресурс підтримки, підвищує рівень довіри між усіма учасниками навчання.

Форми такої співпраці включають проведення спільних консультацій, батьківських зборів, індивідуальних бесід, а також участь батьків у класних проєктах, екскурсіях і святкових заходах. Важливою є узгодженість домашніх завдань і спільна робота над навчальними проєктами, що сприяє розвитку відповідальності та самостійності дітей.

5. Соціальна включеність дитини. Соціальна включеність дитини полягає в її активній участі в колективних формах діяльності та відчутті приналежності до групи. Вона сприяє розвитку співпраці, ініціативності, уміння приймати спільні рішення та дотримуватися соціальних норм.

Забезпеченню соціальної включеності сприяє залучення учнів до проєктної діяльності, ігор, гуртків, позакласних і святкових заходів. Рухливі та дидактичні ігри допомагають розвивати командну взаємодію, а рольові й сюжетні ігри – формувати соціальну компетентність і навички поведінки в різних життєвих ситуаціях. Завдяки цьому кожна дитина отримує можливість реалізувати себе, відчувати власну значущість і знайти своє місце в колективі.

Психологічні умови стосуються внутрішнього світу дитини, її емоційного стану, самооцінки, почуття безпеки та психологічного комфорту.

1. Емоційна безпека та підтримка. Емоційна безпека є базовою умовою повноцінного розвитку дитини в освітньому середовищі. Створення атмосфе-

при прийнятті, розуміння та підтримки дозволяє знизити рівень страху, тривожності й емоційного напруження, що особливо важливо в умовах навчального навантаження. У такому середовищі дитина відчуває себе захищеною, не боїться помилок і виявляє більшу активність у навчальній діяльності.

Забезпечення емоційної безпеки здійснюється через використання арт-терапевтичних занять, зокрема малювання, музикотерапії та казкотерапії, які допомагають дітям виражати емоції в символічній і безпечній формі. Ігрові та рухливі вправи сприяють зняттю напруження й створенню позитивного емоційного фону. Важливе місце займає ситуативне обговорення емоційних проблем, під час якого діти навчаються усвідомлювати власні переживання та спільно знаходити конструктивні способи розв'язання конфліктів.

2. Формування позитивної самооцінки та впевненості в собі. Позитивна самооцінка є важливим чинником емоційної стійкості, внутрішньої мотивації та здатності долати труднощі. Дитина, яка вірить у власні сили, активніше включається в навчальну діяльність і легше адаптується до нових вимог.

Формування адекватної та позитивної самооцінки досягається шляхом створення ситуацій успіху, зокрема через використання диференційованих завдань, що відповідають можливостям кожного учня. Похвала за зусилля й досягнення, словесне заохочення та підтримка сприяють зміцненню впевненості в собі. Проектна діяльність, у межах якої дитина може проявити ініціативу та відчути власну значущість, також відіграє важливу роль у формуванні позитивного образу «Я».

3. Розвиток емоційної компетентності. Емоційна компетентність передбачає здатність усвідомлювати, розпізнавати, виражати та регулювати власні емоції, а також розуміти емоційні стани інших людей. Її розвиток є необхідною умовою ефективної взаємодії в колективі та гармонійного соціально-психологічного функціонування.

Для розвитку емоційної компетентності доцільно використовувати творчі методи, зокрема малювання та колажування, які допомагають дітям візуалізувати власні почуття. Рольові ігри сприяють тренуванню соціальних навичок, емпатії та адекватного реагування в різних ситуаціях. Вправи на вербалізацію почуттів і спільне обговорення емоційних станів формують уміння відкрито говорити про свої переживання та шукати підтримку.

4. Зниження рівня тривожності та психоемоційного напруження. Надмірна тривожність і психоемоційне напруження негативно впливають на концентрацію уваги, працездатність і навчальну успішність учнів. Тому важливим завданням педагогічного процесу є створення умов для своєчасного зниження напруження та відновлення емоційної рівноваги.

Ефективними засобами є релаксаційні вправи, фізкультхвилинки та рухові паузи, які допомагають зняти м'язову й емоційну напругу. Раціональне планування навчального навантаження та чергування різних видів діяльності сприяють запобіганню перевтомі. Дихальні та психогімнастичні вправи формують навички саморегуляції й допомагають дітям самостійно справлятися зі стресовими ситуаціями.

5. Урахування індивідуальних і вікових особливостей дітей. Диференційований підхід до організації навчального процесу дозволяє враховувати індивідуальні темпи розвитку, інтереси та потреби кожної дитини. Це створює умови для реалізації її потенціалу без надмірного психологічного навантаження та стресу.

Практична реалізація цього підходу включає використання індивідуальних завдань і надання додаткової підтримки під час виконання вправ.

Адаптація ігор, навчальних проєктів і методів роботи до вікових та індивідуальних особливостей учнів підвищує ефективність навчання. Важливим є систематичне спостереження за інтересами й емоційним станом дитини, що дозволяє своєчасно коригувати освітній процес.

6. Психологічний супровід навчального процесу. Системний психологічний супровід є необхідною умовою збереження психічного здоров'я учнів та підвищення їхніх адаптивних ресурсів. Він спрямований на профілактику перевтоми, стресу та емоційного вигорання, а також на своєчасне виявлення труднощів у розвитку дитини.

Психологічний супровід реалізується через спостереження за емоційним станом учнів, проведення профілактичних заходів, індивідуального консультування та корекційних вправ. Використання релаксаційних пауз, вправ на саморегуляцію та емоційне розвантаження сприяє формуванню навичок психологічної стійкості й самопомогі.

Висновки. Отже, психічне здоров'я молодших школярів є важливою передумовою їхнього гармонійного розвитку, ефективного навчання та успішної соціалізації. Його збереження й зміцнення забезпечується системною взаємодією соціально-педагогічних і психологічних умов, зокрема створенням безпечного й підтримувального освітнього середовища, партнерської взаємодії між учителем і учнями, розвитку культури міжособистісного спілкування, співпраці школи та сім'ї, а також організацією психологічного супроводу освітнього процесу. Реалізація зазначених умов сприяє формуванню емоційної стійкості, позитивної самооцінки, здатності до саморегуляції та підвищенню адаптивних ресурсів дитини, що є особливо актуальним у сучасних соціальних і освітніх умовах.

Список використаних джерел і літератури:

1. Гудима Н. Педагогічні погляди Івана Огієнка в контексті національного рідномовного виховання дітей молодшого шкільного віку. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта*. 2022. Вип. XI. С. 189–192.
2. Веселівська Е. Психічне здоров'я молодших школярів як психолого-педагогічна проблема. *Психологія особистості*. 2019. № 1. С. 52–58.
3. Єременко Н. П., Ковальова Н. В., Ужвенко В. А. Психічне здоров'я студентської молоді України під час війни. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*. Переяслав, 2023. Вип. 92. С. 90–93.
4. Жигайло Н. І., Шолубка Т., Москалець В., Федик О. Актуальні аспекти психологічної стійкості студентів в умовах війни та воєнного стану. *Вісник Львівського університету. Серія психологічна*. 2025. Вип. 58. С. 250–259.
5. Карамушка Л. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни: основні вияви та ресурси. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 3 (67). С. 124–133.
6. Костриця А. С., Сорочинська О. А. Психічне здоров'я учнів початкової школи і умови його збереження під час навчально-виховного процесу. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 4. С. 210–219.
7. Мешко Н. Формування психічного здоров'я учнів у школі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2018. Вип. 1. С. 96–101.
8. Фізер В. С. Психологічна безпека освітнього середовища як чинник психічного здоров'я учасників освітнього процесу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2017. Вип. 2. С. 178–182.

References:

1. Hudyma, N. (2022). Pedahohichni pohliady Ivana Ohienka v konteksti natsionalnoho ridnomovnoho vykhovannia ditei molodshoho shkilnoho viku [Pedagogical views of Ivan Ohienko in the context of national native-language education of primary school children]. *Ivan Ohienko i suchasna nauka ta osvita*. Vyp. XI. S. 189–192. (in Ukr.).
2. Veselivska, E. (2019). Psykhichne zdorovia molodshykh shkoliariv yak psykholohopedahohichna problema [Mental health of primary school children as a psychological and pedagogical problem]. *Psykholohiia osobystosti*. № 1. S. 52–58. (in Ukr.).
3. Yeremenko, N. P., Kovalova, N. V., & Uzhvenko, V. A. (2023). Psykhichne zdorovia studentskoi molodi Ukrainy pid chas viiny [Mental health of Ukrainian students during the war]. In *Tendentsii ta perspektyvy rozvytku nauky i osvity v umovakh hlobalizatsii*. Pereiaslav. Vyp. 92. S. 90–93. (in Ukr.).
4. Zhyhailo, N. I., Sholubka, T., Moskalets, V., & Fedyk, O. (2025). Aktualni aspekty psykholohichnoi stiikosti studentiv v umovakh viiny ta voiennoho stanu [Current aspects of students' psychological resilience in conditions of war and martial law]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya psykholohichna*. Vyp. 58. S. 250–259. (in Ukr.).
5. Karamushka, L. (2022). Psykhichne zdorovia personalu orhanizatsii v umovakh viiny: Osnovni vyjavy ta resursy [Mental health of organizational staff in wartime: Main manifestations and resources]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*. № 3 (67). S. 124–133. (in Ukr.).
6. Kostrytsia, A. S., & Sorochynska, O. A. (2018). Psykhichne zdorovia uchniv pochatkovoï shkoly i umovy yoho zberzhennia pid chas navchalno-vykhovnoho protsesu [Mental health of primary school students and conditions for its preservation during the educational process]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*. № (4). S. 210–219. (in Ukr.).
7. Meshko, H. (2018). Formuvannia psykhnichnoho zdorovia uchniv u shkoli [Formation of students' mental health at school]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pedahohika. Sotsialna robota*. Vyp. 1. S. 96–101. (in Ukr.).
8. Fizer, V. S. (2017). Psykhohohichna bezpeka osvitnoho seredovyscha yak chynnyk psykhnichnoho zdorovia uchasnykiv osvitnoho protsesu [Psychological safety of the educational environment as a factor of mental health of participants in the educational process]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pedahohika. Sotsialna robota*. Vyp. 2. S. 178–182. (in Ukr.).

Olha Kovalchuk

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL CONDITIONS FOR THE PRESERVATION AND ENHANCEMENT OF THE MENTAL HEALTH OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN

The article presents a theoretical analysis of the socio-psychological and psychological-pedagogical conditions for preserving the mental health of primary school children in the contemporary educational environment. Based on a synthesis of scholarly works by Ukrainian psychologists and educators, the concept of mental health is substantiated as a multidimensional phenomenon that functions both as a result and as a prerequisite for effective learning, holistic development, and successful socialization of the child. It is demonstrated that during primary school age mental health is formed under the influence of a complex set of factors, among which a leading role is played by the psychological safety of the educational environment, a humanistic style of pedagogical interaction, partnership relations between teachers and pupils, and the quality of interpersonal relationships within the classroom community.

Special attention is given to the analysis of socio-pedagogical conditions that ensure children's emotional well-being, reduce anxiety levels, and foster a positive attitude toward learning activities. The significance of a favorable socio-psychological climate, the development of a culture of interpersonal communication, pupils' social inclusion, and close cooperation between school and family is substantiated. It is shown that the systematic implementation of these conditions contributes to the formation of a sense of safety, self-confidence, self-regulation skills, and the ability for constructive interaction with others among primary school children.

The article also reveals psychological conditions for preserving the mental health of primary school pupils, including the provision of emotional support, the formation of positive self-esteem, the development of emotional competence, consideration of children's individual and age-related characteristics, and the organization of psychological support within the educational process. It is emphasized that mental health does not develop spontaneously but requires purposeful, systematic, and coordinated efforts by all participants in the educational process. The study concludes with the assertion of the necessity to integrate psychological, pedagogical, and social measures aimed at creating a safe, supportive, and developmental educational environment as a key condition for maintaining and strengthening the mental health of primary school children.

Key words: mental health, primary school children, educational environment, socio-psychological conditions, psychological safety, pedagogical interaction, socialization.

Отримано: 14.12.2025 р.

Прийнято до друку після рецензування: 04.03.2026 р.

Опубліковано: 25.05.2026 р.